

דוח מחפשי העבודה החרדים בתקופת המלחמה

דצמבר 2023

רקע

אודות המיזם

במהלך מלחמת חרבות ברזל יזמה הקואליציה לתעסוקת חרדים, בשיתוף עם "לעבדה" ו-"ציונות 2000", לצד ארגוני חברה אזרחית ומשרדי ממשלה, מהלך לגיוס חרדים למשרות חיוניות במשק על מנת לסייע לממש את הרצון של החברה החרדית להיענות לצרכי החירום. המהלך כלל קמפיין ייעודי שהופץ בפלטפורמות חרדיות שונות: הפצה אורגנית בווטסאפ ובמיילים על ידי כלל השותפים במהלך, פרסום בקבוצות ווטסאפ עסקיות, תשדירי רדיו (קול ברמה), פרסום בעיתונות חרדית (משפחה, יתד נאמן, המבשר). הקמפיין היה פורץ דרך במובן זה שהוא נוצר מתוך תפיסה לתת מענה לצרכי המשק הישראלי, ולא להתמקד בצרכי הפרט החרדי, כפי שנהוג במרבית הארגונים הפועלים בשדה.

במסגרת הקמפיין הצטברו יותר מ-2,500 לידים של נשים וגברים חרדים אשר מילאו טופס באופן מקוון או טלפוני, ובו הם מציעים את מועמדותם לעבודה במשרות חיוניות שונות.

דו"ח זה נועד לנתח את הנתונים שהתקבלו מהקמפיין ולהרחיב באמצעותם את הידע הקיים אודות מאפייני מחפשי העבודה החרדי בתקופת המלחמה, ולבחון אם ניתן ללמוד מכך על צרכים, חסמים ומיקודים נוספים הנדרשים לשם הצלחה בהעסקת חרדים בשגרה כמו בחירום. ממצאי הדו"ח ישמשו אירגוני תעסוקה וקהילה חרדיים, מעסיקים המעוניינים להעסיק חרדים ומשרדי ממשלה. הדו"ח נכתב על ידי המכון החרדי למחקרי מדיניות בשיתוף פעולה עם הקואליציה לתעסוקת חרדים.

חסר מוכרים	חסר נהגים	חסר מאבטחים	חסר קופאים
חסר מלקטים	חסר עובדי מחסן	חסר סדרנים	חסר מפעילי מכונה

מאות מפעלים חיוניים המספקים מזון, תרופות ומוצרי יסוד לכל בית בישראל, לא מתפקדים בתקופה זו, בשל מחסור חמור בעובדים.

לשמור על עורף מתפקד זה חיוני.

זמן לעבודה מיידית? עם ישראל זקוק לך!

התעשייה בלב, וחמ"ל התעסוקה הלאומי במשרד הכלכלה והתעשייה, קוראים לכם להירתם לעשייה. שילחו הודעת ווצאפ או התקשרו לקו האדום **ני בזמן חירום המשק חייב להמשיך לפעול**

הודעות ווצאפ ומערכת טלפונית **050-4110-883**

המסמך נשען על ניתוח קובץ הנתונים של הפונים למיזם. לאחר בקרת איכות על הקובץ נותרו 2,124 פונים שמילאו פרטים מלאים ותקינים אודותיהם, שמאפשרים ניתוח מקיף ומבוסס.

הדו"ח מתייחס להיבטים דמוגרפיים שונים של הפונים למיזם, כמו גיל, מגדר, ישוב מגורים ועוד. בנוסף, נערכה בחינה מקיפה של הבדלים שונים הקשורים למצב התעסוקתי, רמת ההכשרה, מגבלות במציאת עבודה וגישה להודעות בטלפון הנייד המהווה אינדיקציה למוכנות לעבוד בסביבת עבודה טכנולוגית.

ממצאים מרכזיים

ממצאי המסמך מצביעים על פוטנציאל גדול ומשמעותי למבקשי ומשפרי עבודה במגזר החרדי, המסוגלים לסייע לצרכי המשק בשגרה בכלל ובשעת חירום בפרט. הממצאים מעלים כי המיזם הצליח להגיע לכמות משמעותית של פונים שאינם שייכים כיום למעגל העבודה כלל, לצד לא מעט עובדים אשר מתעניינים בעבודה נוספת. אלה מעלים את הצורך בהענקת כלים נוספים לסייע לאוכלוסיות שונות מתוך החברה החרדית שיאפשרו להם למצוא את הפוטנציאל הקיים בהם בשוק העבודה הישראלי, בהיבטים של כמות וגם של איכות.

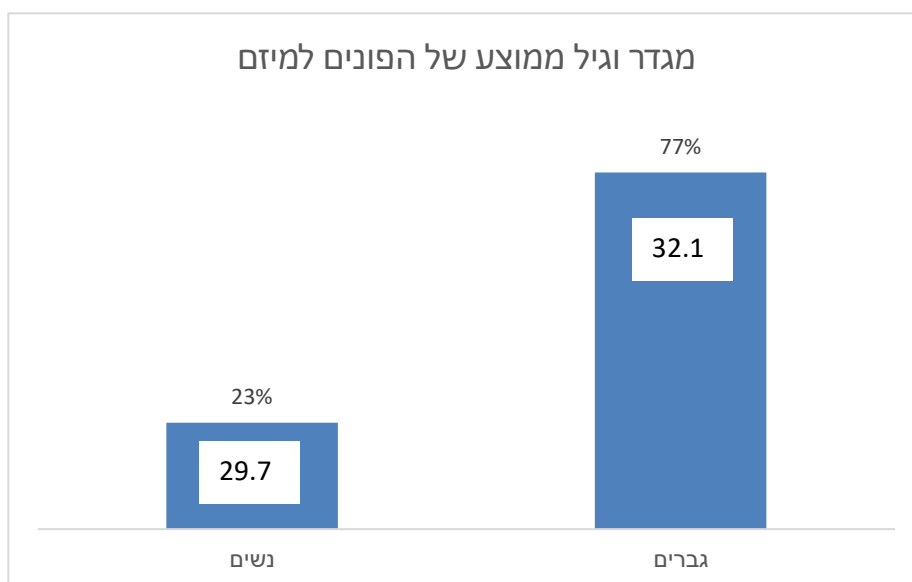
הנתונים העולים מן מסמך זה מצביעים גם על כך שישנו ביקוש לעבודה גם בקרב אוכלוסיות שמרניות יותר בחברה החרדית, אשר אין להם גישה לרשת כלל. פנייתם למיזם בהיקפים גדולים (כ-20% מהפונים) מצביעה כל כך שקבוצות שמרניות אלה מסוגלות לפנות בבקשה לסייע במציאת עבודה, ויש להנגיש ולהתאים את הכלים הקיימים גם לאוכלוסיות שמרניות יותר בחברה החרדית.

לבסוף, ממצא חשוב ומעניין שעולה ממסמך זה מצביע על צורך נמוך יחסית מהצפוי בהגדרת התאמות בסביבת העבודה של הפונים החרדים, התאמות אשר ככל הנראה יידרשו בהמשך תהליך ההשמה בעבודה, אבל אינם עומדים כחסם לבחירת עבודה באופן ראשוני. כך, ככל העולה ממסמך זה, הדגש ששמים בתהליכי השמה הן מצד האוכלוסייה החרדית והן מצד המעסיקים סביב התאמת התנאים, הינו חשוב אך ניתן לפתרון בתהליכי משא ומתן אינדיבידואליים בין המועסקים החרדים למעסיקים עם התקדמות תהליכי ההשתלבות בסביבת העבודה, ולא כתנאי סף ראשוניים.

מאפייני מחפשי העבודה החרדים במלחמה

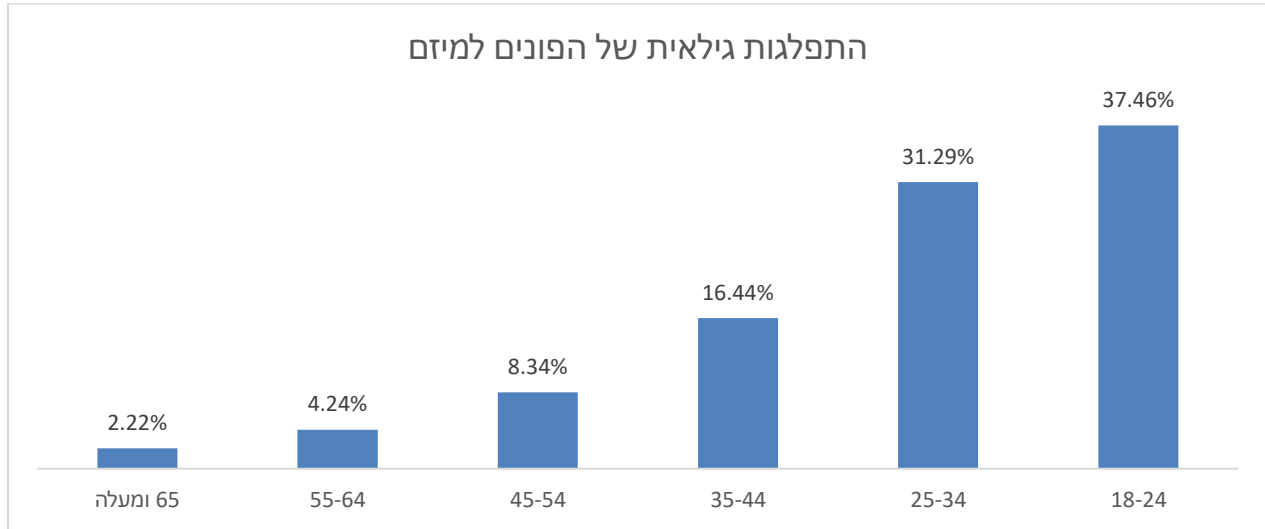
גיל ומגדר הפונים

הגיל הממוצע של הפונים למיזם עומד על 31.6, 77% מהפונים הינם גברים, ו-23% נשים. הגיל הממוצע של הגברים עומד על 32.1, ושל הנשים על 29.7.

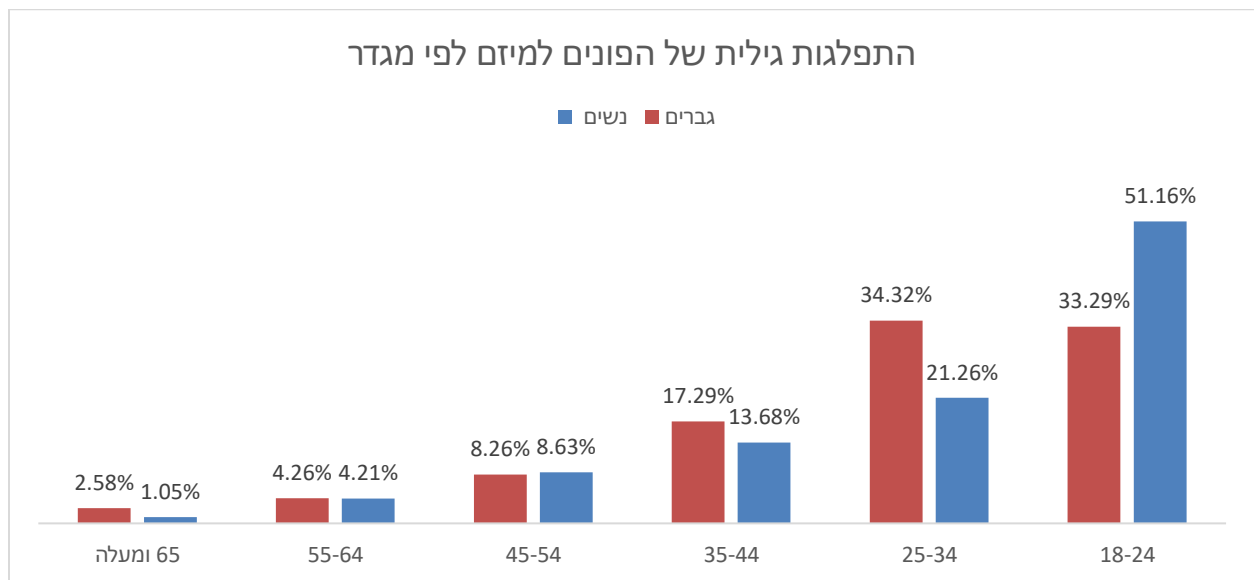

יתכן שההבדל בין שיעור הגברים שפנו למיזם לשיעור הנשים נבע מכך שהמודעת הפנייה נוסחה בלשון זכר - "זמין לעבודה מיידית? עם ישראל זקוק לך". סיבה אפשרית נוספת לשיעור הנמוך של הפונות הוא שבחלקה הראשון של המלחמה מוסדות החינוך היו סגורים וכפי שקורה פעמים רבות בעתות משבר תפקיד הטיפול בילדים ובבית נפל בעיקר על כתפי הנשים. אינדיקציה לכך מהווה העובדה שלאורך תקופת פרסום המיזם ועם פתיחת מוסדות החינוך נרשימה עלייה מתמדת בשיעור הפניות של הנשים.

ההתפלגות הגילאית של הפונים למיזם מעלה כי רובם הגדול של הפונים (כ-70%) הינם מתחת גיל 35, כאשר קרוב ל-40% מהפונים הם צעירים בני 18-24. העובדה כי צעירים חרדים רבים פנו למיזם מנכיחה את ההזדמנות הגדולה שאינה מנוצלת דיה בכוח העבודה החרדי, ואת הצורך ביצירת התערבויות נכונות ומותאמות אשר יכולות לאפשר השתלבות והתקדמות בשוק העבודה בקבוצת גיל זו, אשר לה פוטנציאל רב בשל גילה הצעיר.

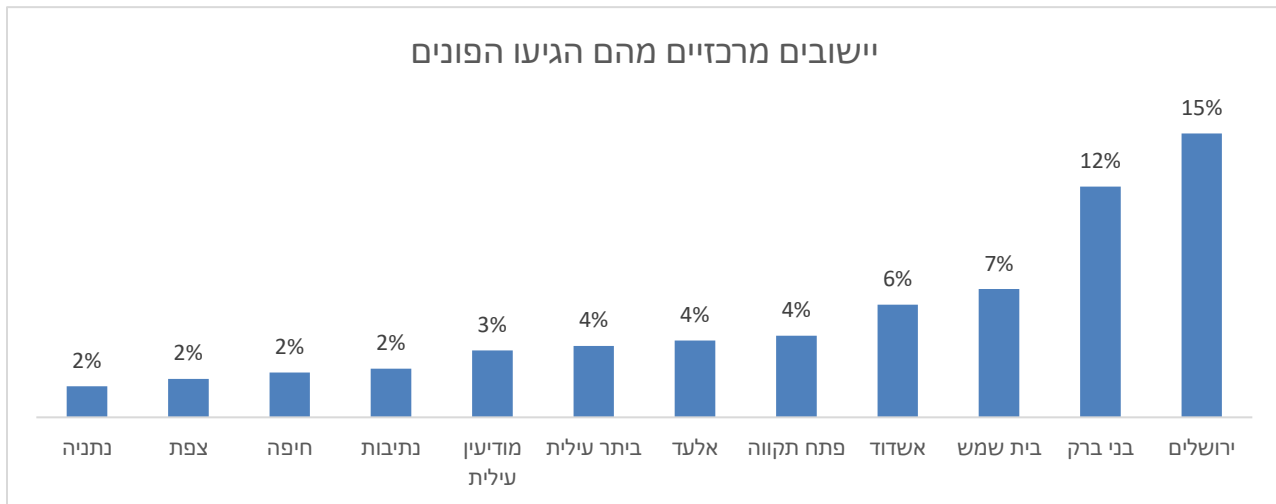

בבחינת ההתפלגות הגילאית של הפונים לפי מגדר עולה כי סך הפונים והפונות עד גיל 35 דומה (כ-70%), אך אצל הנשים ישנו שיעור גבוה יותר של פונות בגילי 18-24 (51% לעומת 33% בקרב הגברים). ממצא זה מתיישב עם הנתונים הידועים אודות הגיל הממוצע של גברים חרדים הפונים להכשרה ותעסוקה, העומד על 25–28, אך הוא גם עשוי ללמד על קבוצת אוכלוסייה של נשים צעירות שמסיימות לימודים במערכת החינוך החרדית וזקוקות בשלב חיים ראשוני וקריטי לסיוע במציאת עבודה וקבלת כלים מותאמים ליצירת מסלול תעסוקה איכותי.

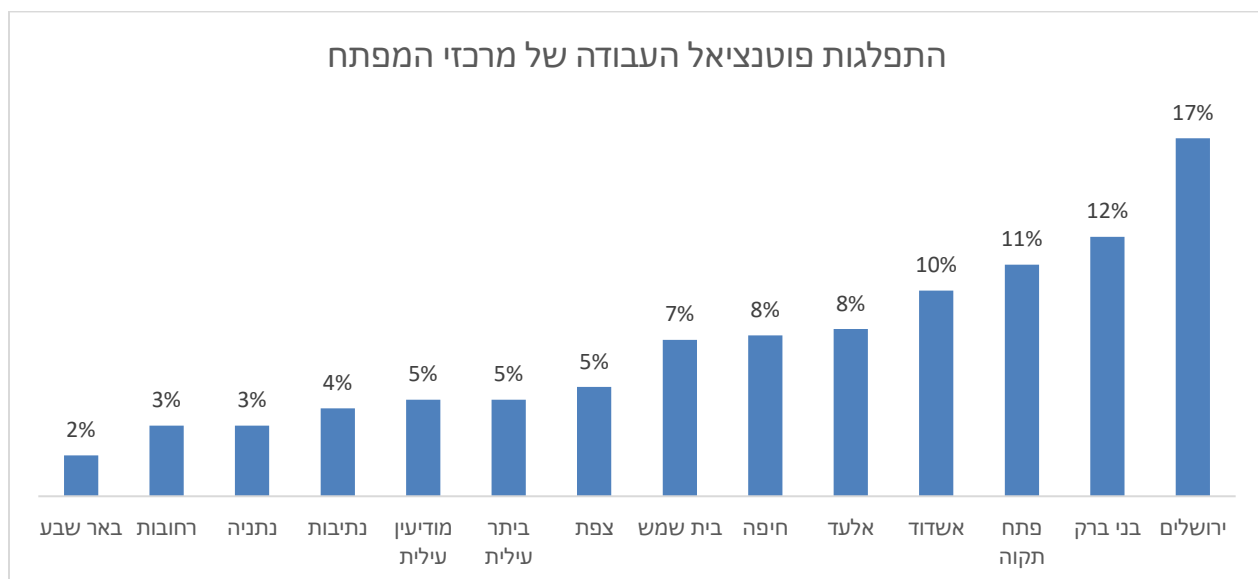

פרישה גיאוגרפית

הפניות למיזם הגיעו מקרוב ל-200 יישובים שונים ברחבי הארץ. היישובים המרכזיים שהפניות הגיעו מהן היו ירושלים (15%) ובני ברק (12%), בהתאם לפרישה הגיאוגרפית של האוכלוסייה החרדית בארץ.

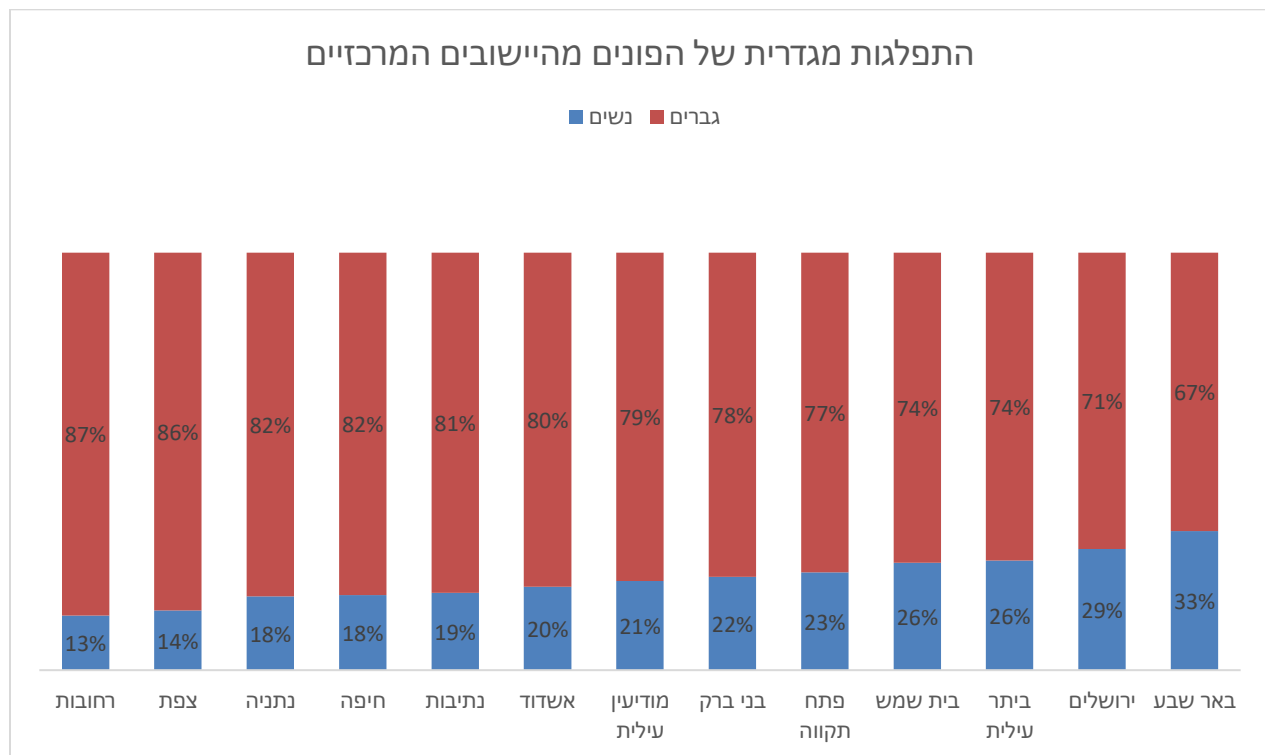

הפרישה היישובית של הפונים למיזם יכולה לסייע רבות בהבנת הפוטנציאל הקיים במרכזי המפתח השונים הפזורים ברחבי הארץ. הניתוח מעלה כי, כצפוי, מרכז כיוון בירושלים ומרכז ההכוון בבני ברק הם בעלי פוטנציאל העבודה הרב ביותר (17% ו-12% בהתאמה). אולם, מפתיע לראות כי מרכז המפתח בפתח תקווה יושב בנקודה גיאוגרפית מרכזית יחסית והוא מסוגל לטפל בקרוב ל-11% מהפניות, ומרכז אשדוד ב-10%.

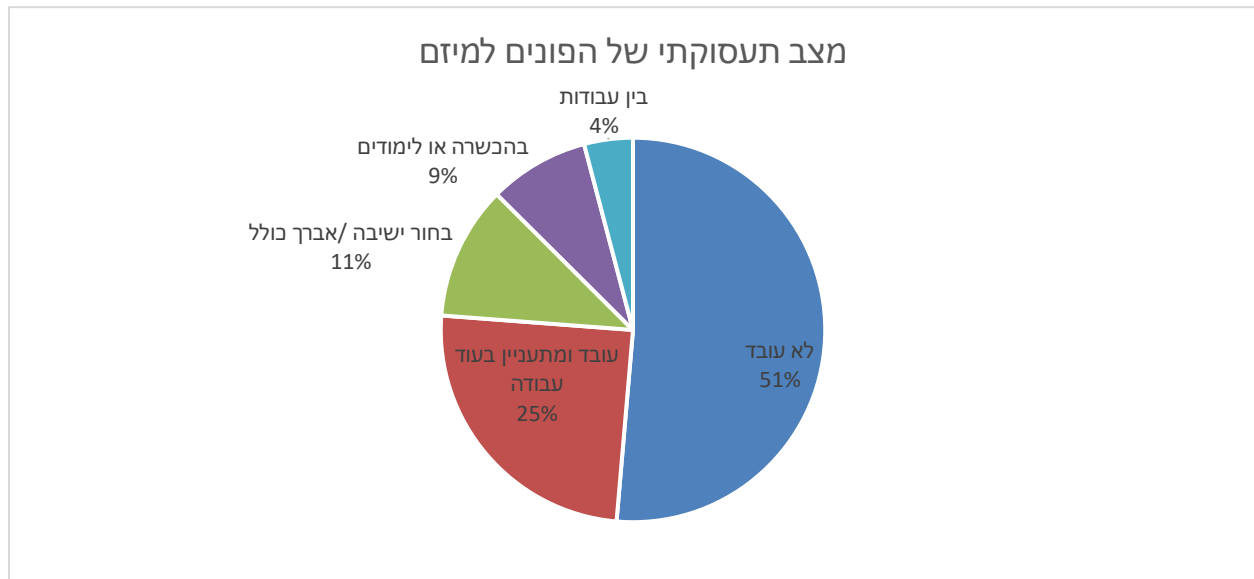
מן הפרישה הגיאוגרפית של הפונים ושל מרכזי המפתח המרכזיים שנועדו לטפל בביקושים למחפשי ומשפרי עבודה, ניתן ללמוד כי לערים מעורבות כדוגמת פתח תקווה, אשדוד, חיפה ובית שמש ישנה נוכחות מאוד משמעותית בקרב הפונים למיזם, בניגוד לערים החרדיות שנמצאות בנוכחות נמוכה יותר. ייתכן ופירוש לממצא נובע מכך שהתושבים של הערים מעורבות חשו יותר בהשפעות המלחמה, דבר שהוביל לרצון להשתתף במאמץ המלחמתי, בניגוד לתושבי הערים החרדיות.

נערך גם ניתוח מגדרי של הפונים מהיישובים המרכזיים. נמצא כי בכל היישובים ישנה נוכחות משמעותית יותר של פונים גברים, אך בערים באר שבע וירושלים נמצאו פניות רבות יותר של נשים, ובערים צפת ורחובות הפניות המעטות ביותר של נשים. בערים אלו יש נוכחות של קהילות חסידיות ושמרניות שבהן נשים נוטות לעבוד בשיעורים נמוכים יותר. עם זאת, בשל גודל המדגם בחלוקה עירונית היכולת להפיק תובנות אודות ערים אלו מוגבלת.

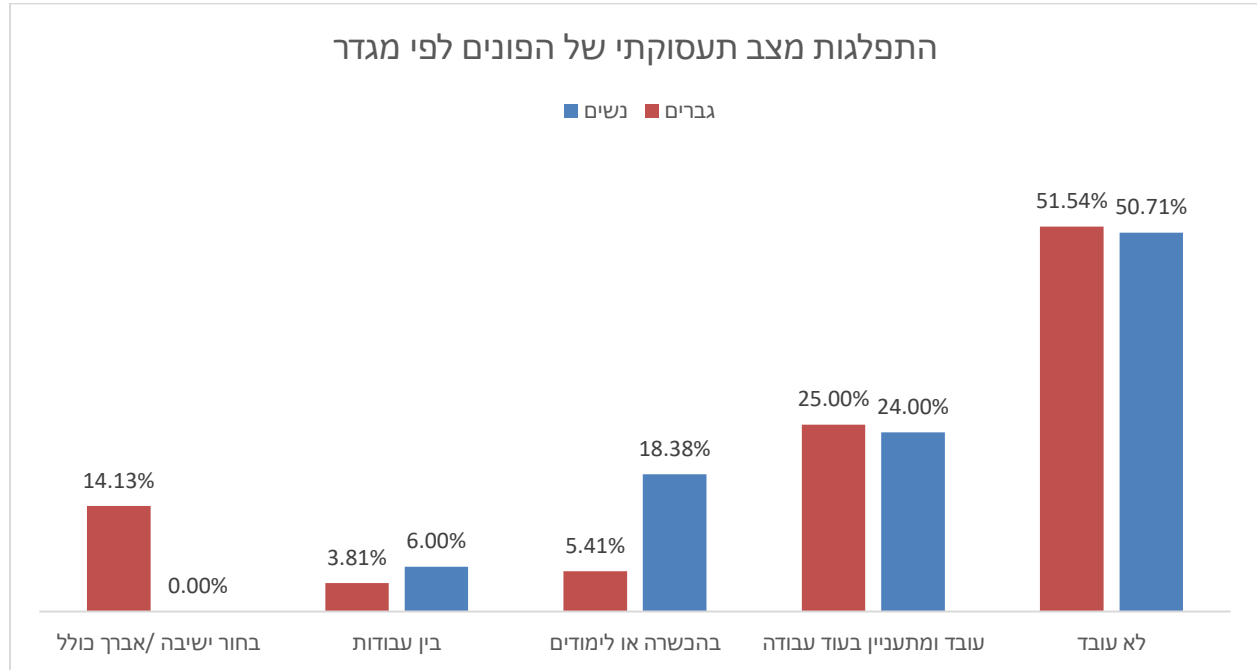
מצב תעסוקתי

המצב התעסוקתי של מרבית הפונים היה "לא עובד" (51%), ורבע (25%) נוסף מהפונים הגדירו עצמם "עובדים ומתעניינים בעוד עבודה".

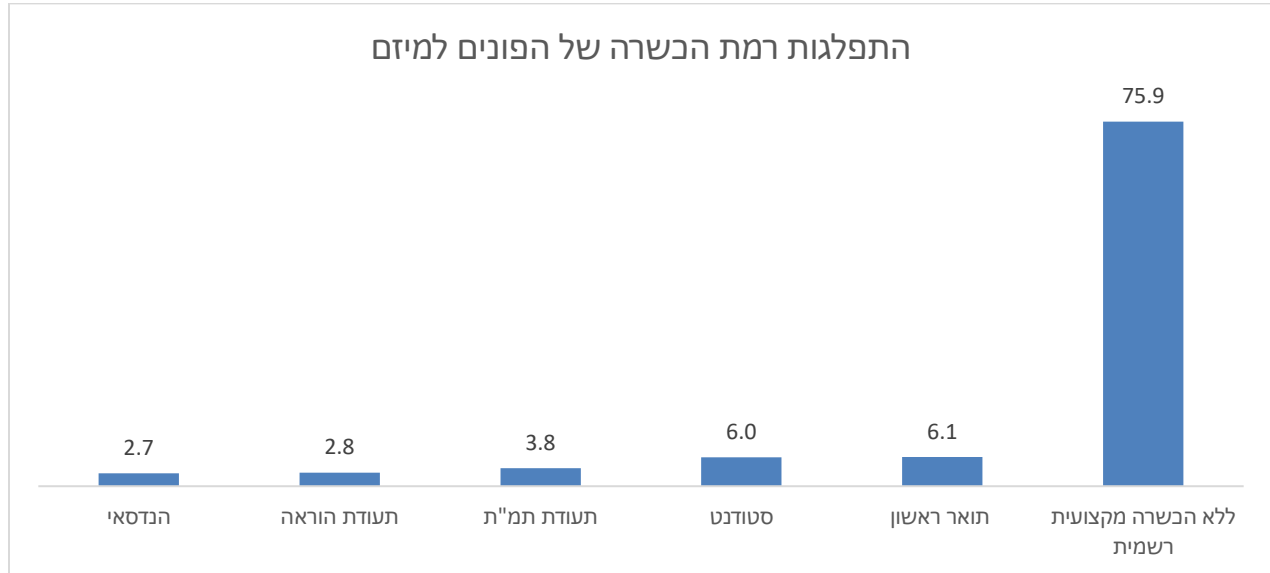
הנתונים הללו מצביעים על כך שהמיזם הצליח להגיע לכמות משמעותית מאוד של פונים שאינם שייכים כלל למעגל העבודה כיום ומגדירים עצמם לא עובדים כלל. בנוסף, מהאחוז הגבוה של העובדים ומתעניינים בעבודה נוספת, ניתן ללמוד כי יש ביקוש משמעותי בחברה החרדית לשיפור איכות התעסוקה. ניתן להניח שפונים אלה מחפשים עבודה נוספת להשלמת הכנסה, עזרה במציאת עבודה איכותית יותר או כזאת המתאימה לכישוריהם וצרכיהם. ממצא זה מצביע על כך שנדרשת עוד עבודה רבה בתחום שיפור איכות התעסוקה בחברה החרדית.

נבדקו הבדלים מגדריים במצב התעסוקתי של הפונים למיזם, ונמצא כי ישנה שכיחות דומה של גברים ונשים שדיווחו שאינם עובדים (51%), או שהם עובדים ומתעניינים בעוד עבודה (25%). עם זאת, נמצא כי נשים דיווחו בשכיחות גבוהה יותר שהן בשלב הכשרה או לימודים מאשר גברים (18% לעומת 5%). ממצא זה עולה בקנה אחד עם נתונים ידועים על רמת השכלה גבוהה משמעותית של נשים חרדיות לעומת גברים, ונוכחות נשית גבוהה משמעותית במסלולי ההכשרה וההשכלה השונים.

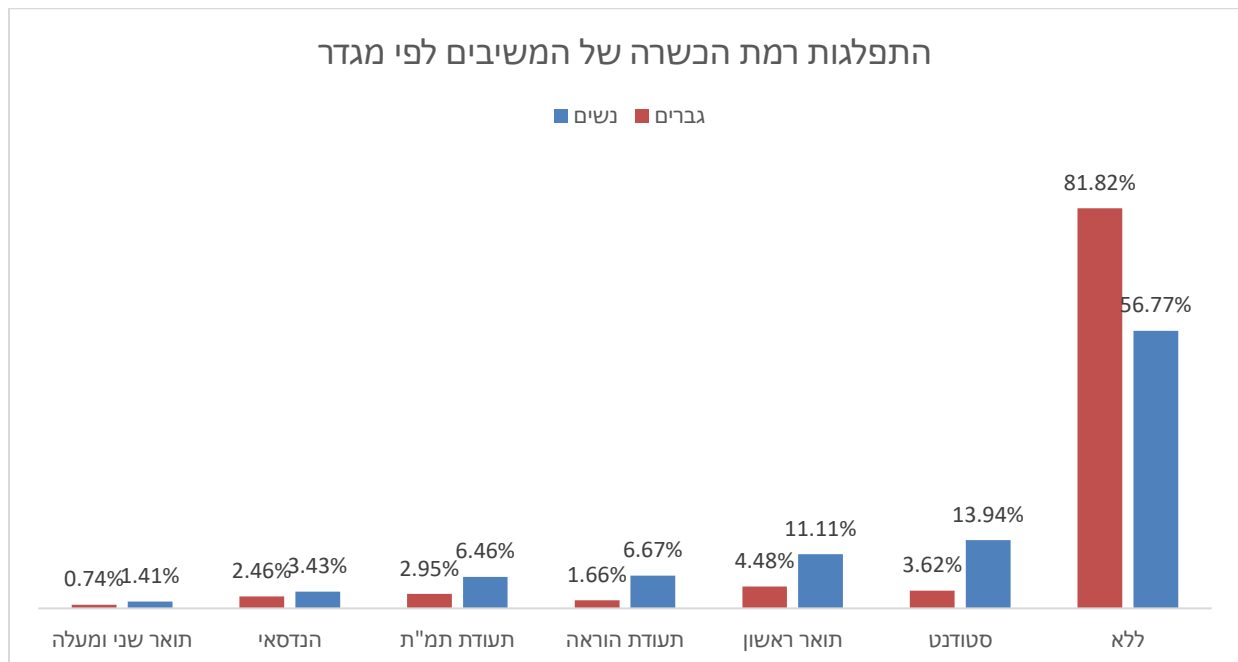

רמת הכשרה

רובם המוחלט של הפונים (76%) דיווחו שהם אינם מחזיקים בתעודות הכשרה מקצועיות רשמיות. כ-6% מהפונים הינם בעלי תואר ראשון, ו-6% נוספים הם סטודנטים בשלב הכשרה כלשהו להכשרה מקצועית או אקדמית. ל-4% מהפונים יש תעודת הכשרה רשמית של משרד העבודה במגוון תחומים, ו-3% בעלי תעודת הוראה. כ-3% נוספים מחזיקים בתעודת הנדסאי.

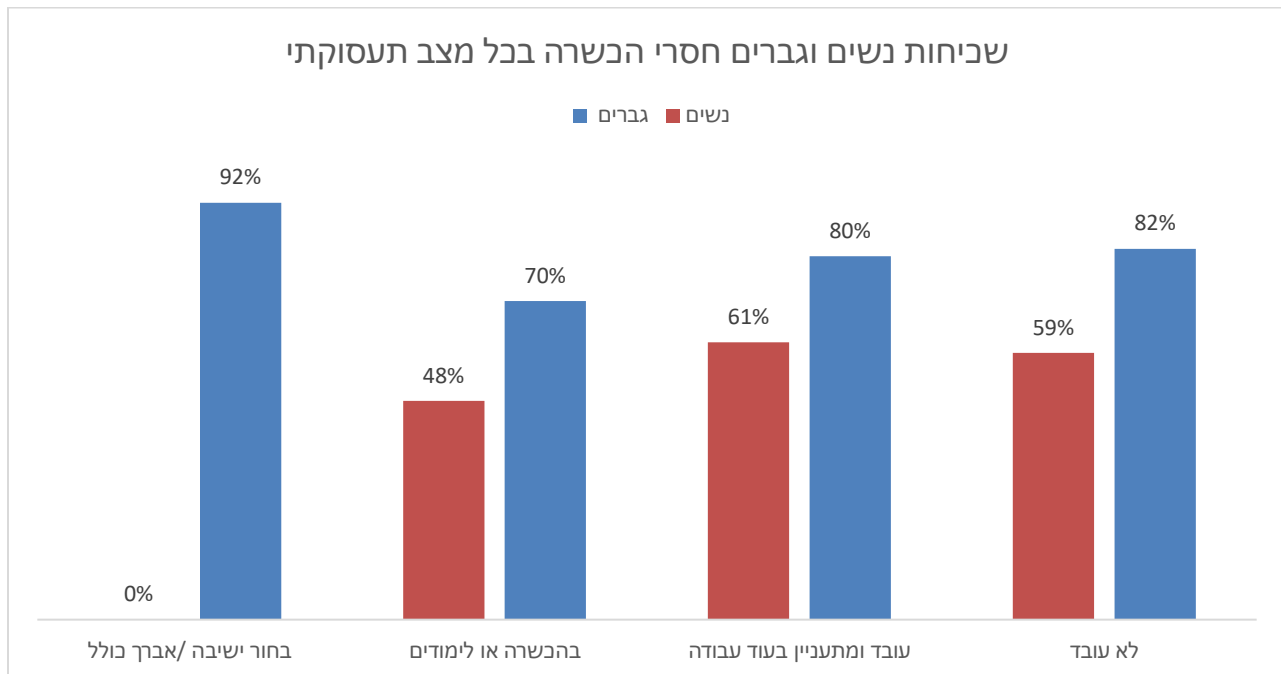

על מנת לעמוד על אופי ההכשרה באופן מדויק יותר, נבדקה רמת ההכשרה של הפונים בחלוקה מגדרית. נמצא כי 57% מהנשים שפנו למיזם דיווחו שאין להן תעודת הכשרה מקצועית רשמית, לעומת 82% מהגברים. הגיל הממוצע של הגברים והנשים חסרי ההכשרה היה דומה: של נשים עמד על 29.9 ושל גברים על 31.3. הנתונים אודות היקפי הנשים והגברים הנמצאים במסגרת הכשרה כלשהי ומגדירים עצמם סטודנטים יצאו דומים להגדרת המצב התעסוקתי הנוכחי.

בנוסף, נערכה הצלבה בין רמת ההכשרה של הפונים למצבם התעסוקתי. נמצא ש-59% מהנשים שפנו למיזם ודיווחו שאינן עובדות, גם נמצאו ללא הכשרה, ו-61% מהנשים שעובדות ומתעניינות בעוד עבודה נמצאו גם הן ללא הכשרה. נתוני ההכשרה הידועים על נשים חרדיות הינם גבוהים משמעותית מנתונים אלה: רובן המוחלט של בוגרות מערכת החינוך החרדית ממשיכות תחילה להכשרה מקצועית במסגרת הסמינרים החרדים לבנות, שם הן רוכשות תעודה הוראה לכל הפחות, לצד לא מעט תעודות מקצועיות של משרד העבודה ומה"ט, ורבות מהן פונות למסלולי הכשרה והשכלה נוספים לאורך מסלול חייהן. לפיכך, יש להסיק כי המיזם הגיע לקבוצות אוכלוסייה מוחלשות בחברה החרדית, נשים אשר אינן עובדות ואינן בעלות הכשרה, ויש לנקוט במאמצים נוספים על מנת לעמוד על מאפייניהן של קבוצות אלה, ולקדם פעולות שיסייעו להן להשלים השכלה ולמצות את הפוטנציאל הגלום בהן בשוק העבודה.

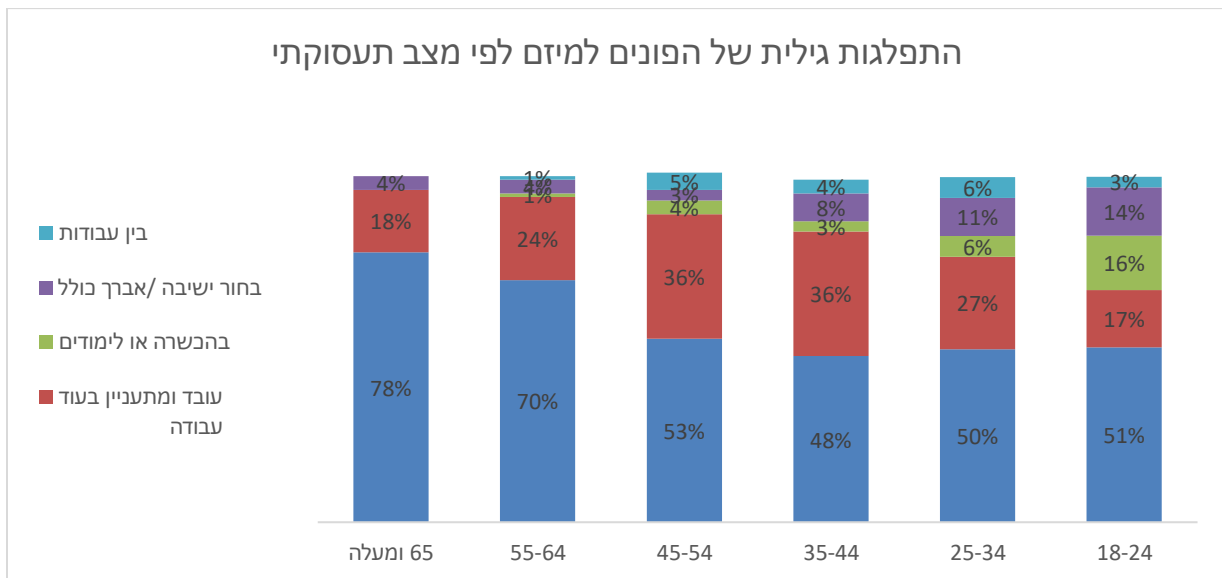
בקרב הגברים, נמצא כי הקבוצה חסרת ההכשרה בשכיחות הגבוהה ביותר היא בחורי הישיבות/אברכים, כאשר 92% מהם דיווחו שאין להם הכשרה מקצועית רשמית. לצד זאת, 82% מאלו שאינם עובדים, ו-80% מהעובדים דיווחו שהם ללא הכשרה מקצועית רשמית.

נתונים אלה אינם מפתיעים אך הם מחזקים משמעותית את הצורך הקיים בפיתוח מסלולי הכשרה איכותיים ומותאמים לקהל החרדי. חשוב להדגיש, הגיל הממוצע של הפונים למיזם שדיווחו שאינם מחזיקים בתעודה

מקצועית רשמית עומד על 31, ולכן מסלולי הכשרה ותעסוקה ייעודיים אלה צריכים להיות מותאמים לשלב החיים בו נמצאים אותם צעירים חרדים המעוניינים להשתלב בשוק העבודה ו/או לשפר את מעמדם בו. הצורך הקריטי לאפשר אורך נשימה לצעירים חרדים המעוניינים להשתלב בשוק העבודה, במיוחד לבחורי ישיבות ואברכי כולל, ולתת להם את הכלים הנכונים שיאפשרו להם בחירת מסלול הכשרה ותעסוקה הולם, איכותי ואופטימלי ליכולותיהם וצרכיהם.

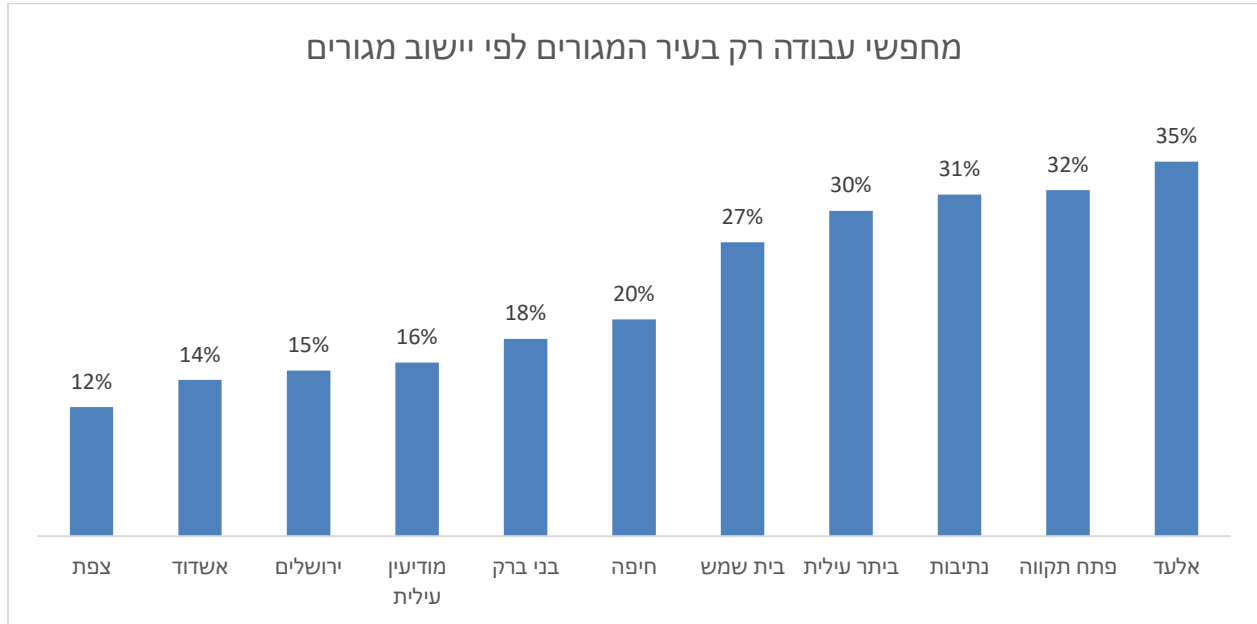
מבחינה גילית ניכר כי שיעור הפונים שאינם עובדים דומה בכל קבוצות הגיל והוא עומד על כ-50%. זאת, מלבד הפונים הבוגרים בני 55 ומעלה, שם שיעור הפונים שאינם עובדים גבוה משמעותית ועומד על 70%-80%. לצד זאת, שיעור העובדים ומתעניינים בעבודה נוספת הולך ועולה בכל קבוצת גיל בוגרת יותר, כאשר בקרב בני 18-24 קבוצה זו עומדת על 17% בלבד, בקרב בני 25-34 על 27%, ובקרב בני 35-44 ו-45-54 על 36%. בהשלמה, שיעור בחורי הישיבות/אברכי הכולל הולך וקטן בכל קבוצת גיל בוגרת יותר. עוד נמצא כי השכיחות הגבוהה ביותר של הימצאות בשלב הכשרה או לימודים היא בקרב קבוצות הגיל הצעירות, כאשר 16% מבני 18-24 דיווחו על כך, לעומת 6% מבני 25-34, ו-3% מבני 35-44. נתונים אלו הולמים את המגמות בחברה החרדית של פנייה לתעסוקה בגילים צעירים יותר ויותר.

חיפוש עבודה - מגבלות יוממות ואחרות

23% מהפונים דיווחו שהם מחפשים עבודה רק בעיר המגורים שלהם. נשים מחפשות עבודה בעיר המגורים בשכיחות מעט גבוהה יותר מגברים (28% לעומת 21%). נתונים אלה נמוכים יחסית לנתונים הידועים אודות תעסוקת חרדים ביישוב המגורים שלהם: על פי עיבודי המכון החרדי למחקר מדיניות לנתוני סקר הרגלי נסיעה של משרד התחבורה לשנים 2010-2019 עולה כי 61% מהמועסקים החרדים עובדים ביישוב מגוריהם. ייתכן כי בסופו של דבר הפונים יבחרו בעבודה במקום המגורים שלהם בשיעור גבוה יותר, אך מבחינת פוטנציאל העבודה, הרדיוס ככל הנראה הוא רחב משמעותית. ממצא זה מצביע על הצורך לייצר את הכלים והדרכים לאפשר למועסקים חרדים פוטנציאליים להגיע למקומות עבודה איכותיים בשכר וביכולת הקידום המקצועי שלהן, באם זה בהיבטי תחבורה, הנגשת ידע על משרות פנויות, ועוד.

על מנת להבין טוב יותר את מאפייני היוממות של הפונים למיזם, נערך ניתוח של מחפשי העבודה בעיר המגורים לפי יישוב המגורים שלהם. נמצא כי בערים אלעד, פתח תקווה, נתיבות וביתר עילית דווח על חיפוש עבודה ביישוב המגורים בשכיחות הגבוהה ביותר (30%-35%), ובערים צפת, אשדוד, ירושלים ומודיעין עילית על השכיחות הנמוכה ביותר (12%-16%). לא עלו מאפיינים זהים בקרוב שתי קבוצות אלו, ולכן לעיר המגורים ככל הנראה אין השפעה ברורה על הרצון בחיפוש עבודה רק ביישוב המגורים.

לצד מאפייני מקום העבודה הפוטנציאלי, נשאלו הפונים באם יש להם הגבלות נוספות המשפיעות על סביבת העבודה הפוטנציאלית. מרבית הפונים (92%) לא ציינו בטופס הפנייה הגבלות או התאמות הנדרשות לסביבת העבודה שלהם. לצד זאת, 4% ביקשו סביבת עבודה נפרדת לגברים ונשים, כ-5% ביקשו סביבה דתית/חרדית או סביבה שמותאמת לחרדים (חלק מן המשיבים ביקשו את שתי האפשרויות). משיבים בודדים ממש ביקשו סביבת עבודה עם גישה מוגבלת, מסוננת או חסומה לאינטרנט. מבחינה מגדרית נמצאו הבדלים, כאשר נשים ביקשו עבודה בהפרדה מגדרית בשכיחות מעט יותר גבוהה משל גברים (7% לעומת 3%).

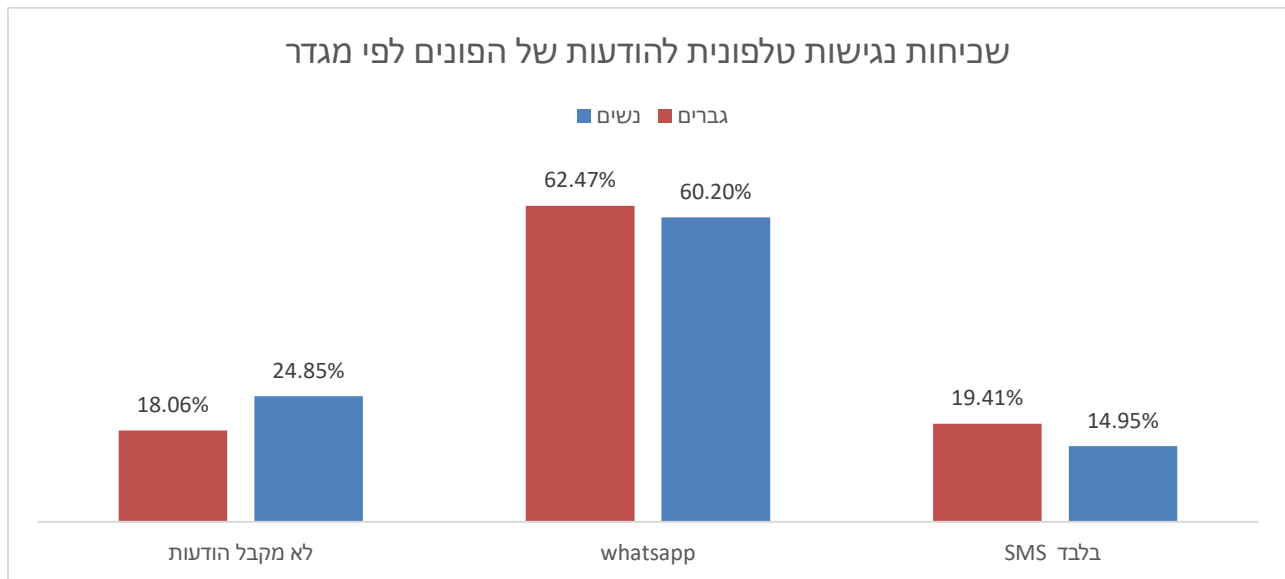
ממצאים אלו מעניינים בהתחשב בכך שהתאמת סביבת העבודה לעובדים החרדים נחשבת כאירוע משמעותי, הן מבחינת דרישות הקהילה החרדית, והן מבחינת הקושי של מעסיקים להכיר ולבצע בהתאמות אלה. הממצאים המעידים שמחפשי עבודה במסגרת מיזם זה אינם מצהירים באופן דרמטי על צורך ראשוני בהתאמות סביבות העבודה, עשויה להעיד כי התאמות נדרשות אלה אינן נחשבות בעיניהם לחסם משמעותי, לפחות לא בשלב ראשוני של סינון העבודות הפוטנציאליות. ייתכן מאוד ולמחפשי העבודה החרדים יהיה צורך בהתאמות כלשהן של סביבת העבודה (מקום הישיבה, שעות העבודה, תנאי כשרות ועוד), אך אלו יהיו מנהלות במשא ומתן ישירות מול המעסיק עם התקדמות תהליך הקליטה במקום העבודה, אך אינן מהוות חסם משמעותי כפי שנדמה.

גישה להודעות

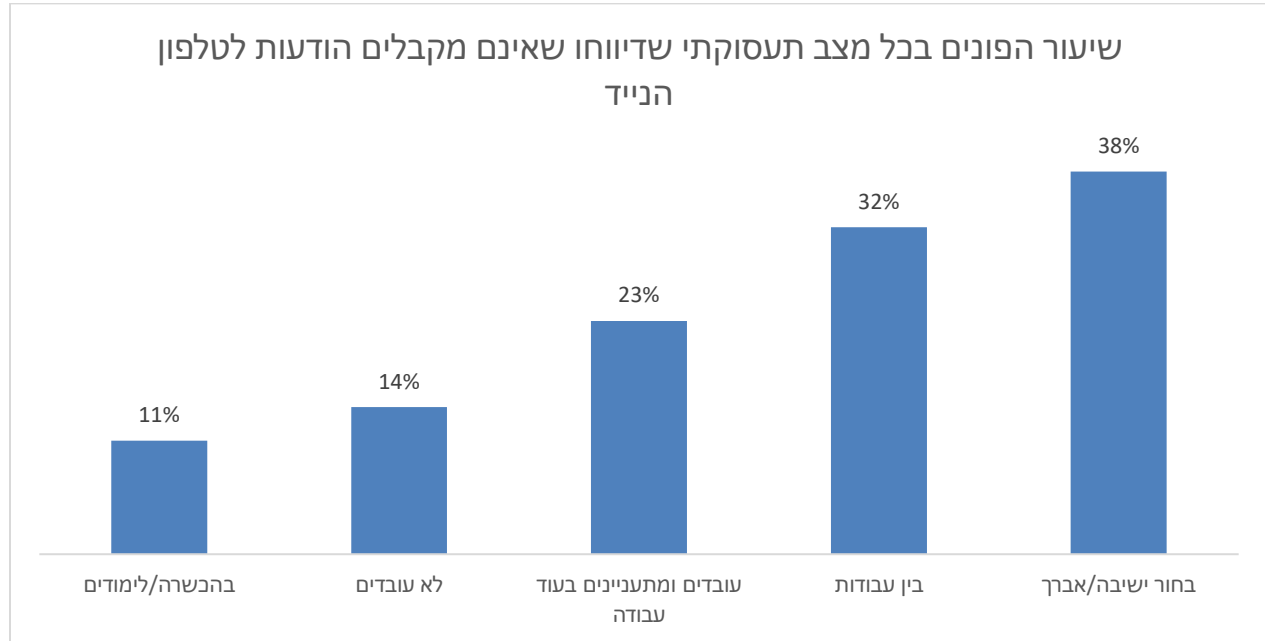
מרבית הפונים (62%) דיווחו כי יש להם במכשיר הנייד גישה להודעות ווטסאפ, 18% מקבלים הודעות בלבד וכ- 20% דיווחו שאינם מקבלים הודעות כלל למכשיר הנייד.

העובדה כי חמישית מהפונים דיווחו שאין להם גישה למכשיר פלאפון עם הודעות וחיבור לאינטרנט מעלה שני דברים חשובים: האחד, שהמיזם הצליח להגיע לשכבות שמרניות יותר באוכלוסייה החרדית. שנית, הממצא מעלה את התובנה החשובה כי גם בקרב האוכלוסייה השמרנית ישנו ביקוש לעבודה והם מסוגלים לפנות בבקשה לסייע במציאת עבודה ואף לתרום למאמץ המלחמתי הנדרש בחזית התעשייה.

מבחינה מגדרית עלה כי נשים מחזיקות בשכיחות גבוהה יותר מגברים מכשירים ניידים ללא גישה להודעות: 25% מהנשים שפנו למיזם דיווחו שאין להם גישה להודעות במכשיר הנייד, לעומת 18% מהגברים.

מבחינה תעסוקתית עולה כי כ-14% מהפונים למיזם עובדים דיווחו שאינם מחזיקים מכשיר נייד עם הודעות, לעומת 38% מבני הישיבות/אברכים, 32% מהקבוצה שהגדירה עצמה "בין עבודות", ו-23% מהעובדים ומחפשים עוד עבודה.

מבחינה גאוגרפית נמצא כי בערים החרדיות השכיחות של הפונים שדיווחו שאינם מחזיקים מכשיר נייד עם הודעות גבוהה משמעותית משאר הארץ. סה"כ 40% מהפונים מבני ברק דיווחו שאינם מחזיקים מכשיר נייד עם הודעות, 35% מהפונים במודיעין עילית, 29% מאלעד וביתר עילית. מירושלים, למשל, רק 15% מהפונים דיווחו על כך.

